

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om socialt landbrug: Grøn omsorg og social- og sundhedspolitik (initiativudtalelse)

(2013/C 44/07)

Ordfører: **Josiane WILLEMS**

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg besluttede den 19. januar 2012 under henvisning til forretningsordenens artikel 29, stk. 2, på eget initiativ at afgive udtalelse om:

»Socialt landbrug: Grøn omsorg og social- og sundhedspolitik«.

Det forberedende arbejde henvistes til Den Faglige Sektion for Landbrug, Udvikling af Landdistrikterne og Miljø, som vedtog sin udtalelse den 22. november 2012.

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg vedtog på sin 485. plenarforsamling den 12.-13. december 2012, mødet den 12. december, følgende udtalelse med 124 stemmer for og 3 hverken for eller imod:

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1 Socialt landbrug er en innovativ tilgang, som kombinerer to begreber: det multifunktionelle landbrug og social- og sundhedsforsorg på lokalt niveau. Det bidrager til velfærd og social integration af personer med særlige behov i forbindelse med produktion af landbrugsprodukter. Da det sociale landbrugs betydning er stigende, har EØSU valgt at udarbejde en initiativudtalelse om emnet.

1.2 Socialt landbrug har bredt sig over hele Europa i forskellige former, som har nogle træk til fælles, mens også frembyder mange forskelle, hvad angår indfaldsvinkel, forbindelserne med andre sektorer og finansiering.

1.3 Der er imidlertid behov for en definition på EU-niveau for at afgøre, hvilke aktiviteter der falder ind under begrebet, og for at fastlægge en ramme og kriterier, bl.a. for kvalitet, som aktiviteterne skal opfylde for at kunne modtage støtte fra de forskellige politikker. Definitionen bør dog ikke være så restriktiv, at den fastlåser en virkelighed, der er i konstant udvikling.

1.4 Da der hverken på EU-niveau eller på nationalt niveau findes en lovramme for socialt landbrug, er der heller ingen koordinering mellem de forskellige berørte politikker og/eller institutioner. Efter EØSU's mening bør EU-institutionerne og de regionale og nationale institutioner fremme og støtte socialt landbrug gennem etablering af en egnet og fordelagtig lovramme og iværksættelse af de foranstaltninger, der beskrives i det følgende.

1.5 Der er kun få og fragmenterede statistikker over socialt landbrug. Efter EØSU's mening ville det være nyttigt at lancere et statistisk forskningsprogram for at kvantificere og nærmere analysere fænomenets udbredelse i medlemsstaterne og de

forskellige former, det antager. Denne database kunne udvides med henblik på at fremme forskningsprogrammer i de enkelte medlemsstater.

1.6 Det sociale landbrug bør understøttes af tværfaglig forskning på forskellige områder med henblik på at bekræfte empiriske resultater, analysere dets effekt og fordele ud fra forskellige synsvinkler (socialt, økonomisk, sundhedsmæssigt, personligt osv.) samt sikre udbredelse af den viden, der er opnået i praksis. Man bør til dette formål fremme og udvikle det samarbejde på EU-plan, der er indledt med projektet »SoFar« og »COST Action« i det kommende rammeprogram Horisont 2020 for perioden 2014-2020.

1.7 EØSU finder det desuden meget vigtigt at etablere og styrke det sociale landbrugs netværk med henblik på at dele indsamlet viden, udveksle erfaringer og skabe bevidsthed om fænomenet. En fælles repræsentation af det sociale landbrugs interesser på politisk niveau og etablering af en hovedorganisation på EU-niveau er desuden ønskelig. Det ville styrke såvel debatten mellem de involverede parter som civilsamfundsorganisationernes rolle.

1.8 For at sikre et højt kvalitets- og kompetenceniveau i det sociale landbrugs aktiviteter bør man endvidere være særlig opmærksom på uddannelsen af de implicerede parter – både dem, der leverer ydelserne, og de personer med særlige behov, som modtager dem.

1.9 Hvis det sociale landbrug skal udvikle sig i hele Europa, kræver det et positivt klima, øget inddragelse af civilsamfundet og et frugtbart samarbejde mellem de forskellige politikområder og forvaltningerne (af sundheds-, social-, landbrugs- og beskæftigelsesrelaterede) på europæisk, nationalt, regionalt og lokalt niveau. Det betyder, at de offentlige myndigheder skal anerkende det sociale landbrug og støtte det målrettet ved at give det permanent adgang til finansielle midler, der dækker forskellige aspekter af denne type landbrug.

1.10 Det kunne også være nyttigt, hvis Kommissionen skabte en permanent struktur med deltagelse af alle de berørte generaldirektorater. Lignende strukturer kunne etableres i medlemsstaterne. Desuden bør Kommissionen tilskynde til gennemførelse af en komparativ analyse af medlemsstaternes socialsikringssystemer og udgifterne til dem med henblik på at finde flere sparemuligheder i forbindelse med projekter om socialt landbrug.

1.11 EØSU konstaterer med tilfredshed, at Kommissionens forslag for perioden 2014-2020 åbner nye perspektiver for det sociale landbrug. Det ser dog ud til at blive nødvendigt at støtte det bedre i den kommende programperiode. Med dette for øje bør EU og medlemsstaterne koordinere anvendelsen af de forskellige politikker, der har relation til det sociale landbrug. Efter EØSU's mening bør medlemsstaterne og de forskellige myndigheder (nationale og europæiske), der har ansvaret for forvaltningen af EU-midlerne, styrke deres samarbejde for at fjerne hindringerne for adgang til strukturfondene og lette adgangen for aktørerne i marken.

1.12 Den fælles strategiske ramme giver mulighed for at kombinere forskellige fonde som led i en diversificeret finansieringsstrategi. Kommissionen bør i den forbindelse opfordre medlemsstaterne til at nævne det sociale landbrug i deres programlægning og via en integreret tilgang udvikle særlige programmer, der gør det muligt for denne sektor at få mere gavn af de forskellige strukturfonde. En anden mulighed kunne være at planlægge tematiske delprogrammer for det sociale landbrug eller at støtte de Leader-projekter, der gennemføres på dette område.

2. Generelle bemærkninger

2.1 Det sociale landbrug har udviklet sig i landområder næsten overalt i Europa siden slutningen af 1900-tallet som en ny, økonomisk bæredygtig praksis, og erfaringerne på dette område vokser konstant. »Socialt landbrug« (»social farming«) er begrebet, der samler alle disse aktiviteter, men der anvendes også udtryk som »farming for health«, »care farming«, »green care« og »green therapies«. Alle disse udtryk henviser til forskellige metoder eller aktiviteter inden for omsorg, social reintegration, uddannelse og revalidering af udsatte personer eller til uddannelse af personer med særlige behov. Aktiviteterne, der gør det muligt for personer i en vanskelig situation at genoptage kontakten med en produktionsaktivitet og med naturen, er med til at give dem velvære, forbedre deres sundhedstilstand og inddrage dem i en social sammenhæng. De gør det lettere for dem at lære, øger deres selvværd og dermed også deres deltagelse i det sociale liv.

Det sociale landbrug er således en innovativ tilgang, som kombinerer to begreber: det multifunktionelle landbrug og social- og sundhedsforsorg på lokalt niveau. Det er på den ene side tæt knyttet til landbrugets multifunktionelle karakter og indgår fuldt og helt i udviklingen af landdistrikterne, da det

giver landmændene mulighed for at diversificere deres indtægter. På den anden side er det gavnligt for samfundet, fordi det leverer en social ydelse og forbedrer de eksisterende tjenesteydelser til gavn for indbyggerne i landdistrikterne ved at udnytte landbrugets og landdistrikternes ressourcer i bred forstand.

2.2 Selv om der er mange ligheder mellem den måde, det sociale landbrug praktiseres på i Europa – i den forstand, at praksis er tæt knyttet til traditionelle aktiviteter i landdistrikternes økonomi og foregår i landbrugsbedrifter (økologiske gårde, høj arbejdskraftintensivitet, høj grad af multifunktionalitet, åbning mod lokalområdet, stor diversificering og fleksibilitet) – er der også mange forskelle mellem landene på baggrund af deres historie, tilgang og fokus. Vel vidende, at tilgangene varierer meget, kan der udskilles tre hovedtilgange:

- en institutionel tilgang, hvor offentlige institutioner/sundhedsinstitutioner er fremherskende (Tyskland, Frankrig, Irland, Slovenien)
- en privat tilgang baseret på behandlingsgårde (fremherskende i Nederlandene, Belgien/Flandern)
- en blandet tilgang baseret på sociale kooperativer og private gårde (fremherskende i Italien).

2.3 Der er også en forskel i fokus: I Italien og Frankrig er det sociale landbrug hovedsageligt knyttet til social- og omsorgssektoren, i Nederlandene er det tættere på sundhedssystemet, i Flandern nærmere landbrugssektoren og i Tyskland, Storbritannien, Irland og Slovenien ligger det et sted mellem sociale sektoren og sundhedssektoren.

2.4 Finansieringsformerne varierer fra land til land:

- offentlige projekter og velgørenhedsforanstaltninger baseret på frivillige organisationer (Italien, Frankrig) og sociale kooperativer (Italien)
- offentlige midler (sundheds-, omsorgs- og uddannelsessektoren), som tildeles offentlige strukturer (Tyskland, Irland, Slovenien), landbrugsbedrifter (Nederlandene) eller sociale kooperativer (Italien)
- udviklingspolitik for landdistrikter med henblik på at støtte opstart og udvikling af sociale landbrugsbedrifter i programperioden 2007-2013 (Italien)
- direkte adgang til fødevaremarkederne for etiske produkter og direkte salg (Frankrig, Italien).

I virkeligheden er finansieringsformerne dog ofte mere varierede og blandede.

2.5 Det sociale landbrug er organiseret på mange forskellige måder. Det kan være private landbrugsvirksomheder styret af en privat entreprenør, som gennem socialt landbrug kan diversificere sine indtægtskilder og samtidig opretholde en normal produktion med henblik på markedet. Det kan også være social-økonomiske virksomheder eller kooperativer, foreninger, stiftelser, dvs. organisationer uden kommercielt sigte. I andre tilfælde er det offentlige organer eller organer i sundhedssektoren, som står bag det sociale landbrug, selv om arbejdet foregår på landbrugsbedrifterne.

3. Definition af socialt landbrug

3.1 Det er ikke let at definere det sociale landbrug, da det praktiseres på mange forskellige måder. Der er imidlertid behov for en definition på EU-niveau for at afgøre, hvilke aktiviteter der falder ind under begrebet, og for at fastlægge en ramme og kriterier, bl.a. for kvalitet, som aktiviteterne skal opfylde for at kunne modtage støtte fra de forskellige politikker. Definitionen bør dog ikke være så restriktiv, at den fastlåser en virkelighed, der er i konstant udvikling. Den skal tværtimod levere en ramme, der er tilstrækkelig fleksibel til at indbefatte den mangfoldighed af aktiviteter og den bottom-up-tilgang, der karakteriserer det sociale landbrug.

3.2 Selv om aktiviteterne, der indgår i det sociale landbrug, er meget forskellige, har de altid to fællestræk: 1) de foregår på en landbrugsbedrift og 2) de henvender sig til personer, der midlertidigt eller permanent har særlige behov, herunder på det pædagogiske område. Det sociale landbrug bidrager således til disse personers velvære og personlige udfoldelse, men også til udviklingen af landdistrikter og en bedre udveksling mellem by og land.

3.3 Socialt landbrug kan således i første omgang defineres som en række aktiviteter, der anvender landbrugets ressourcer, såvel planter som dyr, til at skabe sociale serviceydelser i landdistrikter eller bynære områder, f.eks. revalidering, terapi, beskyttede arbejdspladser, livslang uddannelse og andre aktiviteter, der bidrager til social integration (jf. definitionen i Cost Action 866 – Green Care – europæisk samarbejdsinitiativ om videnskab og teknologi). Det drejer sig bl.a. om inden for en landbrugsbedrifts rammer at skabe de rette betingelser for, at personer med særlige behov kan deltage i bedriftens daglige gøremål, så det sikres, at de udvikler sig, gør fremskridt og føler sig bedre tilpas.

3.4 I den nuværende situation kan der opstilles fire hovedområder inden for socialt landbrug:

- a) revaliderings- og behandlingsaktiviteter
- b) indslusning på arbejdsmarkedet og social inklusion
- c) pædagogiske aktiviteter

d) personlig støttetjeneste.

4. Fraværet af en retslig ramme på EU-niveau og nationalt niveau

4.1 Der er ingen tvivl om, at det sociale landbrug gennem sine terapeutiske aktiviteter, indslusning på arbejdsmarkedet og pædagogiske aktiviteter leverer offentlige tjenesteydelser af stor værdi, og at det bidrager til en bæredygtig udvikling. Via den diversificering af aktiviteter, det skaber, og den underliggende dynamik kan det desuden få en betydelig indvirkning på den lokale udvikling.

4.2 Mange eksperimenter er blevet iværksat på græsrodsniveau og har skabt lokale netværk, der har banet vej for en samlet udvikling af en hel egn. På denne baggrund er det sociale landbrug helt i tråd med OECD's publikation »New Rural Paradigm« (2006), og det omtales direkte i »Rural Policy Reviews« vedrørende OECD-landene (f.eks. Italien). Endvidere blev socialt landbrug taget op på OECD's konference om udvikling af landdistrikterne i Quebec (2009). Det skal bemærkes, at nogle initiativer for socialt landbrug finansieres under udviklingspolitikken for landdistrikterne 2007-2013 (akse III og IV i Leader-programmet) og Den Europæiske Socialfonds foranstaltninger med henblik på social inklusion.

4.3 Der er på alle niveauer en stigende bevidsthed om det sociale landbrugs potentiale, og landbrugets organisationer, lokalsamfund samt social- og sundhedsinstitutioner ser med nye øjne på dette fænomen. Det er dog kun få lande (Frankrig, Italien, Nederlandene), der har fastlagt sektorbestemmelser på nationalt niveau eller på regionalt niveau. Man kan desuden overalt konstatere en mangel på forbindelser mellem de forskellige politikker og/eller institutioner, der er involveret i socialt landbrug.

Aktørerne i det sociale landbrug er imidlertid begyndt at organisere sig for at dele deres erfaringer, og det må erkendes, at de spontant opståede netværk af sociale landbrugere spiller en væsentlig rolle.

4.4 I løbet af de seneste år har Kommissionen iværksat en række initiativer for at støtte disse aktiviteter, især Cost Action 866 – Green Care og SoFar-projektet (initiativ finansieret af Kommissionen under det sjette rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling). I december 2009 lanceredes et tematisk initiativ med deltagelse af 7 medlemsstater inden for Det Europæiske Netværk for Landdistriktsudvikling med det formål at analysere muligheder og barrierer i de nationale eller regionale landdistriktsudviklingsplaner, som medfinansieres af ELFUL. Et sammenfattende dokument om socialt landbrug blev fremlagt i 2008 af Tyskland (ved professor Thomas van Elsen) som led i SoFar-projektet og opdateret i 2009.

5. Skridt, der skal tages

5.1 Anerkendelse på EU-niveau af det sociale landbrug og fastlæggelse af en lovramme

5.1.1 I betragtning af de offentlige goder, det sociale landbrug producerer, og dets bidrag til en bæredygtig udvikling bør det fremmes og støttes af EU-institutionerne og af medlemsstaternes regeringer. Dette indebærer etablering på de forskellige niveauer af en egnet og favorabel lovramme, anerkendelse af det sociale landbrugs merværdi, forbedring af det sociale landbrugs forvaltning, et positivt klima og et frugtbart samarbejde mellem de forskellige politikområder og forvaltningerne (af sundheds-, social-, landbrugs- og beskæftigelsesrelaterede) på europæisk, nationalt, regionalt og lokalt niveau. Måltrettet støtte fra de offentlige myndigheders side og en samlet indsættelse af strukturfondene til fordel for socialt landbrug ville desuden være ønskeligt, og man bør fremme og støtte den tværfaglige forskning samt styrke kommunikation og erfaringsudveksling.

5.1.2 Ved udarbejdelsen af en lovramme for det sociale landbrug bør der lægges særlig vægt på spørgsmål i forbindelse med kvaliteten af det sociale landbrug. Der bør fastlægges generelle kriterier, herunder for kvalitet, som aktiviteterne skal opfylde. Der bør også fastlægges foranstaltninger, der sikrer et rimeligt tilsyn med det sociale landbrugs aktiviteter.

5.1.3 En permanent struktur skabt af Kommissionen med deltagelse af alle dens generaldirektorater kunne desuden være et nyttigt middel til at fremme, følge og koordinere udviklingen af det sociale landbrug i Europa. Lignende strukturer kunne etableres i medlemsstaterne.

5.2 Oprettelse af en database på EU-niveau

Selv om antallet af bedrifter, der er aktive inden for socialt landbrug, er stigende i alle EU's medlemsstater, udgør de generelt mindre end 1 % af det samlede antal landbrugsbedrifter. Alligevel er statistiske oplysninger om det sociale landbrug mangelfulde og sjældne. Det vil derfor være belejligt at lancere et statistisk forskningsprogram på EU-niveau for at kvantificere og nærmere analysere forekomsten af socialt landbrug i Europa og det fokus, det har valgt. Kommissionen kunne udvide denne database for at fremme forskningsprogrammer i de enkelte medlemsstater.

5.3 Inddragelse af socialt landbrug i forskningsprogrammerne

5.3.1 Det samarbejde på EU-niveau, som er indledt med »SoFar« og projektet »Cost Action 866 – Green Care«, bør fremmes og udbygges. Det er meget vigtigt, at der i Europa skabes og udveksles videnskabelig, professionel og praktisk viden.

Med henblik på mere dybtgående analyser har det sociale landbrug behov for støtte fra forskning på områder som behandling og medicin, socialt arbejde i landbruget samt landbrug og

uddannelse. Forskningen skal foregå i tæt kontakt med arbejdet i praksis. De positive empiriske resultater, der er opnået i behandlingen med planter og dyr, skal bekræftes af solide videnskabelige analyser for at blive anerkendt i lægekredse. Læren af erfaringerne med nyttevirkningen af at integrere personer i den daglige og årlige arbejdsrytme på en gård skal dokumenteres og anvendes til videreudvikling af det sociale landbrug.

5.3.2 Tværfaglig forskning, som analyserer det sociale landbrugs effekt og fordele ud fra forskellige synsvinkler (socialt, økonomisk, sundhedsmæssigt, personligt), som sikrer overførsel af den erfaringsbaserede viden, og som inddrager dem, der udfører arbejdet i praksis, kan skabe nye idéer og styrke engagementet i det sociale landbrug. Den videnskabelige støtte til pilotprojekter kan være med til at udvikle modeller baseret på individuelle eller kooperative virksomheder for en hel region. Der bør iværksættes tværfaglige studier og forskning for at analysere det sociale landbrugs effekt, dels hvad angår mulighederne for besparelser i sygeforsikringsordninger, dels hvad angår forbedring af sundhedstilstand og velvære hos modtagerne af det sociale landbrugs ydelser. Disse aspekter er allerede blevet analyseret og udforsket i nogle lande, bl.a. i Holland.

5.3.3 Denne forskning kunne finde sted inden for det kommende rammeprogram Horisont 2020 (perioden 2014-2020), da det inddrager de sociale aspekter på forsknings- og innovationsområdet. Koordinering og understøttelse af det sociale landbrug via Horisont 2020 er meget ønskeligt, da dette program kunne lette møder og udveksling mellem forskere fra forskellige fag med relation til denne form for landbrug.

5.4 Inddragelse af socialt landbrug i uddannelsesprogrammerne

For at sikre et højt kvalitets- og kompetenceniveau i det sociale landbrugs aktiviteter bør man være særlig opmærksom på uddannelsen af de implicerede parter – både dem, der leverer ydelserne, og modtagerne af dem. Der bør derfor i tæt kontakt med uddannelses- og forskningsinstitutioner udarbejdes og tilbydes videreuddannelsesprogrammer for at sikre, at virksomhedsledere og deres medarbejdere med ansvar for personer, der hjælpes i det sociale landbrug, har et højt kompetenceniveau. Det bør også undersøges, hvilke uddannelser der kan etableres og tilbydes modtagerne af det sociale landbrugs ydelser.

5.5 Styrkelse af civilsamfundets rolle og af netværksopbygning

5.5.1 Nye projekter inden for socialt landbrug udvikles ofte isoleret og uden kendskab til lignende projekter eller erfaringsudveksling mellem disse. Det er imidlertid afgørende at etablere og styrke det sociale landbrugs netværk for at sikre udveksling af erfaringer, bidrage til udbredelse af kendskabet til forskellige projekter og udnytte den bedste praksis. Et første skridt i denne retning er blevet taget i forbindelse med Det Europæiske Netværk for Landdistriktsudvikling. Denne type netværk bør styrkes.

5.5.2 Desuden bør man fremme samarbejdet samt fælles publikationer og en tilstedeværelse på internettet.

5.5.3 Det ville endvidere være hensigtsmæssigt at arbejde for at en fælles repræsentation af det sociale landbrugs interesser på politisk niveau og tilskynde til etablering af en hovedorganisation på EU-niveau. En sådan organisation, som skulle inddrage civilsamfundet, kunne lette debatten mellem det sociale landbrugs aktører og bistå dem på såvel teknisk som administrativt plan og samtidig sikre, at det sociale landbrugs interesser fremmes på politisk plan. I denne forbindelse har landbrugets organisationer en vigtig rolle.

5.5.4 Alle disse tiltag kunne planlægges og gennemføres som led i den nye politik for udvikling af landdistrikterne 2014-2020 og bl.a. baseres på Det Europæiske Netværk for Landdistriktsudvikling og medlemsstaternes netværk for landdistriktsudvikling. Dermed ville det tidligere omtalte tematiske initiativ vedrørende socialt landbrug blive udvidet til at omfatte andre medlemsstater.

5.6 *Inddragelse af det sociale landbrug i strategien for bæredygtig udvikling og den fælles strategiske ramme*

5.6.1 I den aktuelle politik for udvikling af landdistrikterne har det sociale landbrug kunnet få en vis støtte, især under akse III (diversificering) og IV (Leader), samt under Den Europæiske Socialfonds akse »social inklusion«. Anerkendelsen af det sociale landbrug som et element i udviklingen af landdistrikternes økonomi bør imidlertid give det adgang til støtte fra alle initiativer, som fremmes og finansieres af EU's strukturfonde (ELFUL, ESF og EFRU), og dermed til nye finansieringskilder.

5.6.2 Selv om Kommissionens forslag til strukturfondenes næste programperiode åbner visse nye perspektiver – for så vidt som fattigdomsbekæmpelse, social inklusion og diversificering af landbrugsaktiviteter nævnes som klare mål for denne politik (og ideelt set kan kombineres i det sociale landbrug) – er det nødvendigt at lægge mere vægt på det sociale landbrugs rolle i den kommende programperiode og i partnerskabsaftalen,

så det kan opnå endnu mere støtte. Med dette for øje bør EU og medlemsstaterne koordinere anvendelsen af de forskellige politikker, der har relation til det sociale landbrug. Efter EØSU's mening bør medlemsstaterne og de forskellige myndigheder (nationale og europæiske), der har ansvaret for forvaltningen af EU-midlerne, styrke deres samarbejde for at fjerne hindringerne for adgang til strukturfonde og lette adgangen for aktørerne i marken.

5.6.3 Den nye programmeringsramme giver det sociale landbrug mulighed for finansiering fra flere fonde og over flere år. Den fælles strategiske ramme gør det muligt at kombinere de forskellige fonde som led i en diversificeret finansieringsstrategi. Medlemsstaterne bør opfordres til at nævne det sociale landbrug i deres programlægning og udvikle særlige programmer, der gør det muligt for det sociale landbrug at få mere gavn af de forskellige strukturfonde. Det er meget vigtigt at overbevise de nationale og lokale myndigheder om, at de reelt skal udnytte disse muligheder for finansiering.

Eftersom det sociale landbrug har en multidimensionel og multifunktionel karakter, kunne dets aktører få stort udbytte af en virkelig integreret tilgang, der ville gøre det lettere at anvende og koordinere de forskellige fonde og de dertil hørende procedurer og sagsbehandlingsforløb.

5.6.4 Det kunne derfor være meget nyttigt at indføre en kommunikationspolitik over for medlemsstaterne i forbindelse med udvikling af landdistrikterne. Den skulle også omfatte tilsynsaktiviteter og udarbejdelse af rapporter. En anden mulighed ville være at indføre et tematisk delprogram under artikel 8 eller at styrke Leader-projekter med socialt landbrug som emne.

5.6.5 Endelig bør de forskellige generaldirektorater i Kommissionen styrke deres samarbejde for at lette det sociale landbrugs adgang til alle EU's strukturfonde og fjerne de barrierer, som hidtil har hindret landbrugerne i at benytte sig af regionalpolitikkerne.

Bruxelles, den 12. december 2012

Staffan NILSSON

Formand

for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg